

Специфічний вид практичного рівня наукового супроводу державної антикорупційної політики пов'язаний з участю наукових експертів і консультантів безпосередньо в процесах виявлення та припинення корупційних діянь й притягнення корупціонерів до відповідальності. В цьому контексті необхідними стають подальші наукові розробки щодо удосконалення оперативно-розшукової діяльності, технічних засобів викриття хабарництва, підробок документації тощо. Важливими напрямками є удосконалення право-нормотворчості та дослідження психологічних особливостей корупційної злочинності.

В контексті профілактики та запобігання поширенню корупції особливого значення набуває науковий супровід формування негативного ставлення громадськості до корупції та корупціонерів, зокрема напрацювання та впровадження методик здійснення серед населення антикорупційної пропаганди.

В процесі формування політики у сфері протидії корупції, органам державної влади та місцевого самоврядування доцільно підтримувати постійну взаємодію з компетентними науковим установами та фаховими науковцями. А також активно залучати науковців до консультування, експертизи, моніторингу, аналізу та реального впровадження антикорупційних заходів.

Список використаних джерел

1. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії : Зелена книга державної політики / Дрьомов С.В. (наук. ред.), Кальниш Ю.Г. (кер. авт. кол.), Клименко Д.Б., Усатий Г.О., Усаченко Л.М. – Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2010. – 88 с.

Канцідайло Олександр Олександрович,
заступник начальника Департаменту
оперативно-технічних заходів Національної
поліції України

ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕСПРАВЖНИХ (ІМІТАЦІЙНИХ) ЗАСОБІВ ДЛЯ ІМІТАЦІЇ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ (ГРОШОВИХ КОШТІВ) ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Однією із основних вимог української, так і міжнародної спільноти, на сьогоднішній день є здійснення ефективної боротьби з корупцією у всіх її проявах. За рівнем негативних наслідків найбільш шкідливими є саме корупційні кримінальні правопорушення.

Ефективність вжиття відповідних заходів органами, уповноваженими на боротьбу з корупцією, безпосередньо залежить від застосування усіх наявних законодавчо визначених можливостей.

Так зокрема у статті 50 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, прийнятій резолюцією 58/4 Генеральної Асамблеї від 31 жовтня 2003 року, застосовується термін «спеціальні методи розслідування» для узагальнення таких понять як «електронне спостереження», «агентурні операції», «контрольована поставка» тощо [1].

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) (Глава 21) та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі Закон України «Про ОРД») (стаття 8) передбачено проведення відповідних негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) та оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ). При цьому одним із засобів, що використовуються під час їх проведення, – є несправжні (імітаційні) засоби (далі – НІЗ), що визначено ст. 273 КПК України, а також п. 17 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про ОРД». При цьому варто зазначити, що в зазначеній вище статті ЗУ «Про ОРД» наявна відсылна норма про те, що створення та використання заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів повинно здійснюватися згідно з положеннями статті 273 Кримінального процесуального кодексу України.[3, 4]

Згідно з коментарем до зазначеної вище статті КПК України, який підготовлений провідними вітчизняними науковцями та представниками практичних відомств з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, національного досвіду та правових традицій, які притаманні сучасній національній правовій системі, а також нових підходів до побудови процедури кримінального провадження, окремих його стадій та інститутів, НІЗ – це спеціально виготовлені речі і документи, що повністю або частково мають ознаки та властивості матеріальних об'єктів, які вони заміщують, що використовуються з метою проведення негласних слідчих (розшукових) дій. До НІЗ віднесеноспеціально виготовлені речі та спеціально виготовлені документи.

Є загальновідомим фактом те, що предметом кримінальних корупційних правопорушень в більшості випадків безпосередньо стають грошові кошти в готівковій формі

Проте, виходячи з нинішньої практики документування корупційних правопорушень, в тому числі під час проведення НСРД та ОРЗ, поширення набуло використання дійсних банкнот грошових коштів, як заздалегідь ідентифікованих (помічених) засобів. Зазначена практика має низку недоліків у своєму застосуванні: часто потребує значного терміну на оформлення у відповідних фінансових органах, банківських установах, на що часто немає часу, неможливість зняття коштів у вихідні, святкові дні, перебування дійсних коштів, як доказів, у органах досудового розслідування, судах тривалі терміни (часто кримінальні провадження розслідуються роками), що позбавляє потерпілого права використовувати свої кошти на власний розсуд.

Водночас існують лише одиночні факти виготовлення та використання банкнот грошових коштів, як несправжніх (імітаційних) засобів (далі – НІЗ), з метою використання їх при імітації предмету злочину, хоча документування злочинів таким чином не має означати вище недоліків узагалі. Проте в такому разі закономірно може виникнути питання щодо наявності складу злочину через відсутність дійсного предмету злочину. Тому є потреба в аналізі законодавства щодо допустимості виготовлення та використання банкнот грошових коштів як НІЗ, чіткому дотриманні умов виготовлення таких НІЗ та у подальшому вдосконаленні правових норм, що стосуються їх виготовлення та використання. НІЗ.

Так право на виготовлення банкнот і монет має лише Національний банк України відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 33 Закону України «Про Національний банк України». Крім цього ст. 199 Кримінального кодексу України встановлено кримінальну відповідальність за виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї [2, 5].

Водночас виготовлення банкнот грошових коштів, як НІЗ, не може бути правопорушенням, так само як і, наприклад, застосування зброї поліцейським, за умов виконання завдань, покладених на нього, а також безпосередньо дотримання правомірності застосування.

Так обов'язковими умовами виготовлення та використання НІЗ, що визначено в ст. 273 КПК України, є: прийняття рішення уповноваженою особою на це, використання лише під час проведення НСРД або ОРЗ відповідно, оформлення відповідного протоколу щодо виготовлення та використання НІЗ, відсутність порушень вимог Кримінального процесуального Кодексу під час проведення НСРД або ОРЗ.

Крім цього, як зазначено у коментарі спеціально виготовлені речі і документи, як НІЗ, можуть повністю або частково мати ознаки та властивості матеріальних об'єктів, які вони заміщують. Однозначно, що лише Національний банк України має організаційні та технічні можливості щодо виготовлення банкнот, а уповноважені органи та підрозділи при виготовленні імітації банкнот лише частково мають можливість зімітувати їх ознаки та властивості.

Згідно з коментарем до ч. 1 ст. 273 КПК України у разі виникнення необхідності вирішення завдань кримінального провадження, з метою забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій, органами досудового розслідування можуть виготовлятися та використовуватися спеціальні речі і документи для імітування знарядь або предметів вчинення злочину.

Водночас, порівнявши зазначене твердження науковців та практиків, що готували коментар, з положеннями норм, викладених у ст. 273 КК України, не знайдемо в жодній із частин терміну «предмет вчинення злочину», зокрема у ч. 4 визначено, що НІЗ, застосовані під

час НСРД, використовуються у процесі доказування у вигляді первинних засобів чи знарядь вчинення злочину. Зазначене однозначно свідчить про недосконалість зазначеної вище правової норми та необхідність внесення до неї відповідних доповнень.

Виходячи з наведеного, можна зробити висновок, що при дотриманні умов, визначених чинним законодавством, виготовлення та використання НІЗ для імітації предмету злочину (грошових коштів) при документуванні корупційних кримінальних правопорушень є доцільним та можливим з огляду на його раціональність, а також правомірність. При цьому є потреба в подальшому науковому дослідженні зазначеного питання та розробці відповідного проекту Закону з внесення доповнень до ч. 4 ст. 273 КК України щодо можливості використання НІЗ у процесі доказування, не лише як первинних засобів чи знарядь вчинення злочину, а й предметів вчинення злочину.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, прийнята резолюцією 58/4 Генеральної Асамблеї від 31 жовтня 2003 року Інтернет ресурс: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/corruption.shtml.

2. Кримінальний кодекс України. Інтернет ресурс: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар.

4. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність». Інтернет ресурс: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

5. Закон України «Про Національний банк України». Інтернет ресурс: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990679.html.

Кісілюк Едуард Миколайович,

професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Конституція України одним з головних обов'язків держави проголошує забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Одним з основних конституційних прав громадян України є право на освіту. Переважна більшість населення України прагне отримати не просто освіту, а бажає здобути вищу освіту. Досить часто таке бажання пов'язане з негативними моментами, які виникають як на початку реалізації права на здобуття вищої освіти, так і в процесі навчання у вищому навчальному закладі, а також при його закінченні. Нерідко ці моменти мають кримінальне забарвлення. Тому належний правовий захист і забезпечення права на освіту – це дійсні кроки для гарантування